
Anotace

Vasil Gluchman (ed.): *Morality*

Reasoning on Different Approaches

Amsterdam–New York, Rodopi 2013. 169 s.

Přínosná publikace deseti autorů *Morality: Reasoning on Different Approaches* vyšla v minulém roce v ediční řadě „Value Inquiry Book Series“ (Volume 266) pod redakcí Vasila Gluchmana.

Publikace je rozvržena do dvou hlavních tematických okruhů: *Different Concepts of Morality* (Různé koncepty morálky) a *New Trends in Understanding Morality* (Nové trendy v chápání morálky); do každé z těchto částí je zařazeno pět příspěvků od různých autorů. Kniha je souborem esejů, které představují poměrně pestrý záběr různých přístupů a témat, takže v ní mohou nalézt podněty k dalším úvahám a studiu i čtenáři s rozdílným zaměřením názorů a zájmů.

Již název první části naznačuje, že autoři ani editor nejsou vedeni snahou nalézt v této knize jednotící hledisko či definitivní společnou koncepci morálky a etiky. Oběma částem publikace je předřazen zastřešující úvod Vasila Gluchmana, ve kterém autor výslovně uvádí, že cílem je představit pluralitu různých přístupů, byť v jistých limitech (které, zhruba řečeno, odpovídají současnému stavu obecné etiky a potřebám etiky aplikované). Profesor Gluchman je u nás znám především jako stoupenec etiky sociálních důsledků, ovšem – jak dosvědčuje mimo jiné i tato publikace – přijatá pozice konsekencialismu pro něj není omezením, nýbrž východiskem, které mu umožňuje nalézat řešení konkrétních otázek aplikované etiky (v nichž, na rozdíl od obecně filosofických otázek, je často nutno usilovat o jistý společenský konsensus). Také nově vydaná publikace prezentuje otevřenost vůči různým pohledům a přináší řadu nových argumentů v esejích vysoce fundovaných autorů. Zvláště ve druhé části se přitom zaměřuje na některé otázky související se současným vývojem vědy a společnosti a prokazuje, jak uvádí V. Gluchman, že aplikovaná etika není prostě aplikováním teoretizující filosofické etiky na určité oblasti: důležitá je totiž i její vlastní kognitivní funkce, díky níž pomáhá osvětlovat i otázky obecně filosofické. V aplikované etice se například objevují nové přístupy, jež se snaží o zohlednění výsledků přírodních věd, zvláště biologie a neurovědy, a staví tak do nového světla některé aspekty svobodné vůle a odpovědnosti.

V první části publikace jsou začleněny eseje vztahující se k některým základním etickým pojmům. Jeremy Bendik-Keymer ve stati *The Moral and the Ethical: What Conscience Teaches us about Morality* ukazuje, že morálka je zakotvena ve vztahové dimenzi, a proto nutně souvisí se sociální filosofií. Howard M. Ducharme ve své studii *A Critical Evaluation of a Classic Moral Scientist: Are there any Moral Facts to Discover?* odpovídá na otázku položenou v titulu kladně a obhajuje v etické teorii realismus, který následně konfrontuje s etickým naturalismem (anti-realismem) odmítajícím specificky morální hodnoty. Důkladně je zde rozvinuta kritika Hobbesových předpokladů, po jejichž vyvrácení – jak se domnívá autor studie – padá i argumentace řady jeho následovníků. Jako třetí je zařazen text Marka Pipera *Some Problems with Grounding Moral Respect for Persons in Autonomy*. Ten sice shrnuje některé námitky proti kantovskému pojetí autonomie, ale zároveň poukazuje i na to, že ani jiné pokusy o zdůvodnění morálního respektu k osobám, jež jsou založeny na bázi autonomie, nejsou úspěšné. V této souvislosti zmiňuje zejména atraktivní pojetí „osobní autonomie“ („personal autonomy“), které dle jeho názoru postrádá nutné sepětí s morálkou (protože nevyklučuje sobectví atd.). Následně Piper navrhuje, abychom usilovali o vytvoření hybridní teorie autonomie, která by lépe uspokojovala nároky na všeobecnost a relevanci; dokud takovou koncepci nemáme, musíme přijmout požadavek respektu k osobám jako normativní premisu. Janusz Mariański se v textu *Models of Change in Modernity and in Contemporary Societies* zabývá různými výklady proměn morálky v dynamice současných sociálních a kulturních změn. První část knihy uzavírá esej K. N. Sachdeva *Morality, Good Life, and Selflessness*, ve které autor ukazuje, že úsilí o dobrý život v současnosti vyžaduje změnu perspektivy: od liberální morální teorie, která staví na správném chování, je nutný posun morálky směrem k altruismu.

Druhou část knihy, která obsahuje rovněž pět esejů, otevírá stať Francesca Belfioreho *Searching for an “Objective” Human Good: An Overview*. V ní autor načrtává koncepci, ve které podstatnou roli hraje schopnost vlastního morálního sebezvoje a snaha pomoci těm, kteří nejsou z různých důvodů schopni převzít za sebe odpovědnost. Frederic Gilbert se v pozoruhodné studii *Does Neuropathology Dictate Morality? Acquired Pedophilia as a Neuroethics Case* dotýká otázky svobodné vůle a odpovědnosti z hlediska morálních a právních důsledků. Vasil Gluchman v eseji *Humanity: Biological and Moral Issues* objasňuje své chápání humanity jako ochrany a rozvoje lidského života: pojem humanity – a spolu s ním i morality – rozšiřuje i na přírodně-biologickou rovinu, a teprve v jednání vůči cizím ve smyslu humanity (tj. podpory, která je na nižší úrovni věnována jen blízkým) vidí novou specificky lidskou rovinu morálky. Kontroverzním postavením etického experta, proměnami a problémy jeho role v rozhodovacích procesech se zabývá Dieter Birnbacher ve studii *Are Ethical Experts also Experts in Morality?* Na závěr je zařazen text Marty Gluchmanové *The Teacher as a Moral Agent: Humanity and Human Dignity in the Teaching Profession*. Autorka se v ní zaměřuje na osobnost a roli pedagoga v rů-

ných podmínkách. Učitel by se dle jejího mínění měl při řešení problémových situací vždy opírat o princip lidské důstojnosti a etiku sociálních důsledků.

Knih je dostupná v knihovně Filosofického ústavu AV ČR v Praze díky osobnímu daru prof. Gluchmana.

Wendy Drozenová